

13-18+ LET

ŽÁDNÁ TABU PŘED TABULÍ

PREVENCE SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ

Lekce sexuální nauky pro vzdělávání
k respektujícím vztahům

KON
SENT

ŽÁDNÁ TABU PŘED TABULÍ

PREVENCE SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ

Lekce sexuální nauky pro vzdělávání
k respektujícím vztahům

autorka lekce: **Marcela Poláčková, Dagmar Křišová, Veronika Haumerová**
jazyková korektura: : **Jana Hradilová**
grafické zpracování: **Štěpán Trnka**
Konsent, z.s., 2024

Lekce vznikla za podpory nadačního fondu Abakus.

**a.ba
ku.s**

**KON
SENT**

PREVENCE SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ

Očekávané výstupy

Studující:

- vědí, co je to sexuální násilí a jaké má formy
- dokážou formy psychického a fyzického nátlaku identifikovat
- dokážou jmenovat charakteristiky souhlasu k sexu
- vědí, jak lze nabídnout podporu, pokud se na ně někdo obrátí, že zažil/a sexuální násilí

Pomůcky

- [prezentace](#), dataprojektor a zvuk, tabule a křídly nebo fixy, dva papíry A4 – jeden s nápisem ANO, druhý s nápisem NE, vytištěné [Příběhy s otázkami \(Příloha 1\)](#) – tak, aby v každé z pěti skupin studujících byla kopie daného příběhu pro každého/každou studující, velký papír (A2 nebo jiný velký formát) s nakresleným obrysem postavy neutrálního genderu k aktivitě Když se mi svěří, post-it lepicí lístečky, propisky pro studující. [Vytištěná Příloha 2](#): metodika Identita, pohlaví, sexuální orientace.

Klíčová slova

- sexuální násilí, genderově podmíněné násilí, znásilnění, nátlak, victim blaming, souhlas

Věk

- 8.–9. třída, všechny ročníky SŠ (diskuze vedeme způsobem odpovídajícím potřebám a znalostem třídy)

Čas

- 90/135 minut – aktivity v lekci vycházejí až na 4 vyučovací hodiny, skladba jednotlivých aktivit záleží na vyučujících, cílech hodiny a cílové skupině, návrh uspořádání aktivit podle časových možností výuky viz Postup.

ÚVODNÍ POZNÁMKY K TÉMATU

Trigger warning: sexuální násilí

Následující část slouží jako stručný teoretický vhled do tématu lekce pro vyučující. NENÍ výkladem pro studující. Informace určené studujícím jsou vhodnou formou komunikovány skrze aktivity v praktické části metodiky. Teoretického úvod poskytuje oporu pro případné doplňující podněty a dotazy ze třídy.

Sexuální násilí a genderově podmíněné násilí ¹

Sexuální násilí definujeme jako „jakékoli sexuální jednání zahrnující pokusy o dosažení sexuálního styku, nežádoucí sexuální poznámky a návrhy, činy směřující k obchodování s lidmi či jinak namířené proti sexualitě jedince, které využívají nátlak.“ (Úřad vlády ČR, 2019, s. 7)

Podle FRA – Agentury Evropské unie pro základní práva (2014) se s některou z forem sexuálního nebo fyzického násilí setkala každá třetí Češka starší patnácti let. Podobné závěry přináší i výzkum organizace Persefona, podle kterého se se sexuálním násilím nebo obtěžováním setkala 39 % Čechů a Češek, přičemž s některou ze závažných forem sexuálního násilí se setkala necelá desetina dospělé české populace. Více jak 1/3 respondentů a respondentek se s některou z forem fyzického, psychického nebo sexuálního násilí setkala už před 15. rokem věku (Persefona, 2016a; Persefona, 2016 b).

Podle statistik Policie ČR a výzkumů organizací FRA (2014) a Persefona (2016 b) navzdory všeobecnému přesvědčení není typickým násilníkem neznámá osoba na opuštěném místě. V 90 % případů se znásilnění dopustí někdo, koho oběť zná. Polovinu znásilnění pak spáchá manžel nebo partner, popřípadě manželka či partnerka.

Oběťmi sexuálního násilí bývají ženy, muži, nebinární i transgender osoby, a stejně tak mezi osobami, které se sexuálního násilí dopustily, najdeme osoby všech genderových identit. Statisticky jsou nejčastějšími oběťmi sexuálního násilí ženy a nejčastějšími pachateli muži. I to je důvod, proč se ve spojitosti se sexuálním násilím často hovoří o genderově podmíněném násilí. Jedná se totiž o násilí, které je úzce spojeno s genderovým uspořádáním společnosti a souvisejícími stereotypy.

1 Následující text byl z většiny převzat z: Křišová, Poláčková, Nejedlová, Mojžíšová (2021): Diskuzní a metodické listy pro práci s dětmi a mládeží v oblasti prevence sexuálního násilí a kybernásilí.

Křišová a Poláčková (2022) upozorňují, že sexuální násilí páchané na mužích představuje velké společenské tabu, přičemž od mužů se stereotypně očekává, že budou dostatečně silní, aby se násilí ubránili, zvláště v případech, kdy jsou napadeni ženou, od níž se naopak očekává, že bude fyzicky slabá. Autorky dále uvádějí, že podobná očekávání a další stereotypy o tom, jaký má být „správný chlap“, mohou mužům bránit v tom, aby se ozvali a vyhledali pomoc, a že případy násilí na mužích a chlapcích tak mohou zůstávat ve velké míře nenáhlašeny.

Genderově podmíněné násilí je zastřešujícím pojmem. Definuje se jako „veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického, ekonomického či dalších forem násilí, které jsou cíleny na ženy z důvodu, že jsou ženami, nebo na muže z důvodu, že jsou muži, anebo akty tohoto násilí, které nepřiměřeně dopadají na ženy či na muže.“ (Úřad vlády ČR, 2019, s. 6). Příčinami genderově podmíněného násilí je genderová nerovnost a genderové stereotypy. Genderové stereotypy jsou zobecněné představy o „správných“ mužských a ženských vlastnostech a rolích, které kromě jiného mohou znevýhodňovat ty, kteří se těmito představám a normám vymykají. Na základě toho řadíme pod genderově podmíněné násilí také transfobní či homofobní šikanu a nenávist, které jsou rovněž namířeny proti osobám, jež se svou (nebo okolím jim přisuzovanou) sexuální orientací či genderovou identitou odlišují od stereotypních představ o mužích a ženách.

Dopady sexuálního násilí

Násilí představuje zásadní zásah do důstojnosti člověka a způsobuje obětem kromě fyzické újmy i dlouhodobé psychické komplikace, jako jsou deprese, úzkosti, problémy se spánkem, problémy s navazováním a udržováním vztahů, ztrátu sebevědomí apod. (FRA, 2014; proFem, 2019), které obětem výrazně snižují kvalitu života. Znásilnění má v až 90 % dlouhotrvající následky na psychickém zdraví oběti.

Oběti sexuálního obtěžování mají kvůli své negativní zkušenosti tendence stahovat se z veřejné sféry, což jim brání naplno využít svůj potenciál a realizovat se podle svých potřeb a možností. Sexuální obtěžování vede k tomu, že se ženy vyhýbají některým místům ve veřejném prostoru nebo zvažují benefity a nevýhody veřejné dopravy, čímž je omezen jejich svobodný pohyb.

Proč dělat prevenci sexuálního násilí na školách?

Děti a dospívající, kteří mají dostatek informací o sexuálním násilí, jsou lépe vybaveni k tomu, aby rozpoznali jeho projevy, aby uměli chránit své hranice, a aby respektovali hranice druhých osob.

Otevřená komunikace podporuje potenciální oběti v tom, aby si svou zkušenost nenechávaly pro sebe, ale aby se dokázaly svěřit a vyhledat odbornou pomoc. V zemích, v nichž se o sexuální násilí otevřeně mluví a kde jsou nastaveny mechanismy podpory obětí a adekvátní tresty pro pachatele či pachatelky, je zpravidla uváděna i vyšší prevalence sexuálního násilí. Důvodem je právě to, že lidé dokážou lépe rozpoznat projevy sexuálního násilí a mají větší důvěru v to, že nahlášení činu povede k jeho řádnému prošetření.

V České republice podle odhadů dojde ročně k 12 000 znásilnění, avšak pouze 5 % z nich je nahlášených. Právě i nízký počet nahlášených případů je důkazem toho, že je nutné v této oblasti provádět důkladnější osvětu.

Mladí lidé mají potřebu objevovat svět vztahů, sexu a sexuality a testovat svoje hranice i hranice druhých. Škola je místo, kde děti a mladí lidé takové vztahy navazují nejčastěji, a proto je nutné, aby zde získávali potřebné dovednosti ke zdravému a bezpečnému sociálnímu a intimnímu životu. Je proto nepostradatelnou rolí vyučujících o tématu své žáky a žákyně vzdělávat a aktivně se vymezovat vůči jevům genderové stereotypizace vedoucí k sexuálnímu násilí.

Kultura znásilnění / rape culture

Rape culture neboli kultura znásilnění je termín popisující společnost s velkou mírou často neřešeného sexuálního násilí, která omlouváním pachatelů či pachatelek, zlehčováním sexuálního násilí a šířením mýtů o tomto problému sexuální násilí umožňuje, a současně brání obětem v tom, aby se se svou zkušeností svěřily. Kultura znásilnění je přítomná i v naší společnosti a často se utváří již během školních let, pokud jsou ze strany vyučujících a jiných dospělých osob zlehčovány nebo popírány případy sexuálního obtěžování mezi spolužáky a spolužačkami (viz například článek Silvie Lauder Jen tak si sáhnout) nebo když jsou tolerovány případy sexuálního obtěžování, sexistické vtipy či genderově stereotypní komentáře ze strany vyučujících směrem ke studujícím.

Nositelkou mnohých genderových stereotypů normalizujících sexuální násilí je pak velmi často i kultura a média. Děti se již od útlého věku setkávají s příběhy, kde muž dobývá a je aktivní a žena je naopak v roli pasivní či oddané. Ve filmech se pak často setkáváme s tím, že si muži „jdou za svým“ a „překonají“ ženin odpor. Ve filmech, seriálech i tištěných médiích jsou běžné sexistické vtipy. I kultura se tímto způsobem podílí na legitimizaci sexuálního násilí a učí nás, že je v pořádku nerespektovat něčí hranice. V současné době se již objevují filmy a seriály, v nichž jsou intimní vztahy postaveny na vzájemném respektu a souhlasu; ještě však nějaký čas potrvá, než se podobná produkce stane standardem.

Victim blaming neboli obviňování oběti násilí

Okolo sexuálního násilí panuje ve společnosti řada mýtů a mylných informací. Výzkumy ukazují, že lidé mají tendenci podhodnocovat prevalenci činů sexuálního násilí, neumí odhadnout poměr mezi nahlášenými a nenahlášenými případy, případně nadhodnocují počet křivých obvinění.

Obětem stěžuje situaci i často přítomný „victim blaming“ – tedy přenášení viny za sexuální násilí na jeho oběti. Podle výzkumu Amnesty International ČR (2015) si 58 % Čechů a Češek myslelo, že za znásilnění je spoluzodpovědná znásilněná žena – například když s pachatelem flirtovala, měla krátkou sukni nebo byla opilá. Z novějšího průzkumu se zdá, že se postoj obyvatelstva pomalu mění, i tak ale stále spoluvinu obětem přisuzuje nejméně 40 % lidí (Amnesty international, 2022).

Totéž platí pro obtěžování a jiné formy sexuálního násilí. Důsledkem obviňování obětí sexuálního násilí je fakt, že oběti o své zkušenosti často mlčí a samy sebe obviňují, což se opět negativně promítá do jejich psychického stavu.

Jazyk, který používáme, když mluvíme o sexuálním násilí

O osobách, na nichž se někdo dopustil sexuálního násilí ²

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v souvislosti s oběťmi TČ používá termín poškozený. Zákon o obětech trestných činů od roku 2013 zohledňuje lidský rozměr uplatňování práv a pracuje s definicí oběti TČ.

Používání termínu oběť je komplikované, protože s sebou nese jakousi podřízenost. Osobě, která zažila znásilnění, je tak do určité míry upírána schopnost se s touto zkušeností vyrovnat. V anglo-americkém kontextu je i proto termín oběť (victim) vesměs nahrazován termínem přeživší (survivor), který danou osobu popisuje jako osobu, která něco přežila, přečkala nebo také jednoduše prožila nějakou nepříjemnou zkušenost. Nicméně i český překlad termínu přeživší má své limity, neboť může vytvářet dojem, že znásilnění je cosi, co muselo danou osobu bezprostředně ohrožovat na životě (Ciprová, 2010). Je tedy otázkou, zda používání tohoto termínu nepřispěje ke zjednodušení problematiky sexuálního násilí na její nejzávažnější formu (Kutálková & Kobová, 2014). Vzhledem k tomu, že mnoho znásilnění proběhne bez použití

2 Následující text je citací z: Poláčková, 2021: Policejní vyšetřování a sekundární viktimizace žen, které nahlásily znásilnění.

brutálního fyzického násilí, ale na základě subtilnějších tlaků, je adekvátnější význam anglického termínu survive ve smyslu zažít a přečkat nepříjemnou, traumatizující zkušenost. Na druhou stranu je termín přeživší používán zřídka a není ještě dostatečně zažitý, což znamená, že pro většinu lidí nepředstavuje nic konkrétního a není zatížen negativními konotacemi (Ciprová, 2010).

Fleckinger (2019) ve svém článku uvádí, že se rozhodla vyhnout nálepkování žen termínem oběť, protože označení někoho jako oběť může vyústit v kritické hodnocení dané osoby. Oproti tomu označení ženy jako přeživší (survivor) jí může pomoci znovuzískat pozitivní postoj, neboť implikuje, že udělala něco, díky čemu přežila násilí. Ciprová (2010) navrhuje se termínům vyhnout úplně a nahradit je opisným tvarem typu: „osoba, která prošla znásilněním“.

(konec citace)

O osobách, které se sexuálního násilí dopustily

Herdová a kol. (2016) uvádějí pojem původci a původkyně násilí. Vysvětlují, že odsouzeníhodné je násilné jednání, nikoliv osoba jednající násilně. Doporučují vyhýbat se v souvislosti s původci a původkyněmi násilí označení jako je „násilník“, „násilná osoba“, „agresor“ nebo „pachatel“: jedná se o pojmy, s nimiž se osoby dopouštějící se násilí v blízkých vztazích zpravidla neidentifikují.

Při prevenci sexuálního násilí i skrze jazyk, který používáme, můžeme vést k uvědomění, že sexuálního násilí se může dopustit každý/á, a je osobní i společenskou odpovědností každé osoby nepřekračovat hranice druhých. Užívání pojmů jako „násilník“ či „predátor“ může nedopatřením evokovat zjednodušující a mylnou představu, že násilí se zpravidla dopouštějí „ti druzí“, osoby s psychickou poruchou či parafilii, nebo vést k představě původců a původkyň násilí jako osob, které jsou na první pohled jednoznačně násilnické. V souladu s tím se v případě obvinění známé osoby ze sexuálního násilí často objevuje argument ve smyslu „on by to nikdy neudělal, co ho znám, vždycky se choval slušně“.

O činu sexuálního násilí

Doporučujeme vyhýbat se formulacím typu „někomu se stalo znásilnění“, protože znásilnění se nikdy nestane samo od sebe, ale někdo se jej dopustí. Zmíněná formulace může vést ke zlehčování násilí nebo k nabádání obětí, aby se více chránily (tak, aby se jim násilí „nestalo“), což na ně neprávem nepřímou přenáší vinu. Vhodnější je tedy používat aktivní sloveso – např. „osoba XY se dopustila sexuálního násilí/znásilnění“.

Sexuální násilí, nebo sexualizované násilí?

V současné době bývá stále více užíván termín „sexualizované násilí“. Výraz „sexuální násilí“ může být totiž spíše chápán ve smyslu souvislosti násilí se sexuálními potřebami. Tato souvislost však vede k předsudkům nebo nepochopení: opomíjí totiž motiv moci, který je hlavním motivem (a nikoli neuspokojené sexuální potřeby). Na druhou stranu někteří lidé mohou pojem sexualizované násilí chápat jako termín, který popisuje méně závažné formy násilí, a používání pojmu sexualizované násilí mohou vnímat jako zlehčující (Novák Gabrielová a kol., 2024).

Pro zjednodušení lekce pracuje zejména s pojmem „sexuální násilí“. Pojmy můžeme v řeči střídat, a ve třídách s hlubším zájmem o téma se můžeme např. v navazujících hodinách výuky věnovat i ukotvení pojmů.

Právní definice znásilnění, pohlavního zneužití, a oznamovací povinnost ³

1. 1. 2025 nabyla účinnosti novela trestního zákoníku a dalších předpisů vyhlášená pod č. 166/2024 Sb., která zahrnuje tzv. redefinici trestného činu znásilnění.

S platností od 1. 1. 2025 se ustupuje od definice znásilnění jako vynuceného pohlavního styku a nahrazuje jej pojem **nesouhlasného pohlavního styku; za znásilnění bude považována** každá soulož, anální nebo orální styk či jiná srovnatelně závažná sexuální praktika, např. opakované vsunování prstů nebo předmětů do vagíny, s níž jeden/jedna z účastníků/účastnic nebude souhlasit a **tento nesouhlas jakkoli srozumitelně projeví navenek - slovně, pláčem, fyzickým odporem aj.** Trestný čin znásilnění je definován jako soulož a jiný pohlavní styk provedený obdobným způsobem); jiné sexuální praktiky (nepenetrační povahy) vyčleňuje do samostatného nového trestného činu **sexuálního útoku**.

Jako znásilnění jsou postižitelné případy, kdy **pachatel/ka zneužije bezbrannosti oběti**, což zahrnuje případy, kdy oběť není schopna z určitého objektivního důvodu (nemoc, duševní porucha, spánek, silná opilost, zdravotní hendikep, spoutání, nízký nebo vysoký věk aj.) utvářet svou vůli nebo ji projevít, případně je tato schopnost podstatně snížena.

Důvodem bezbrannosti může být i silný ochromující stres, který vyjadřuje stavy, kdy oběť tzv. zamrzne a není schopna se jakkoli bránit. Zároveň se

³ Následující text volně cituje článek Novinky v roce 2025 (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2024).

stanoví hranice **12 let věku**, do jejíhož dosažení je dítě **vždy považováno za bezbranné z důvodu nízkého věku** a sexuální praktiky s ním budou vždy trestné jako znásilnění (v případě penetrace) nebo jako sexuální útok (v případě praktik typu tření nebo osahávání genitálií, prsou apod.), a nikoli jako mírněji trestné pohlavní zneužití.

(konec citace)

Trestných činů pohlavního zneužití a znásilnění se **netýká povinnost oznámit, že byl trestný čin spáchán** (Křišová a Poláčková, 2022). Na tyto trestné činy se však vztahuje povinnost je překazít, pokud se hodnověrným způsobem dozvíme, že je někdo připravuje nebo je páchá. Tuto povinnost je možné naplnit i oznámením na státním zastupitelství nebo na policii.

Pro některé odborníky a odbornice pracující s dětmi, jako jsou např. vyučující, školní psychologové a psycholožky, lékaři a lékařky, a některé instituce (konkrétně státní orgány, osoby pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí, školy, školská zařízení a poskytovatele zdravotních služeb, popřípadě další zařízení určená pro děti), **je zákonem stanovena oznamovací povinnost vůči OSPOD – i ohledně toho, že k těmto trestným činům došlo v minulém čase.**

Více o oznamovací a překažovací povinnosti a konkrétních zákonech, které je upravují, se lze dočíst v Křišová, Poláčková, Nejedlová, Mojžíšová (2021).

POSTUP

Lekce je ve standardní verzi koncipovaná na 135 minut. Tato varianta zahrnuje všechny aktivity lekce a je komplexní prevencí sexuálního násilí. Po úvodu se zaměřuje na pojmenování nejčastějších mýtů a stereotypů v oblasti sexuálního násilí, a teoretické poznatky následně aplikuje na konkrétních příbězích. V závěru se věnuje tomu, co lze dělat, pokud se nám někdo svěří.

Pokud máme méně času, můžeme zvolit verzi na 90 minut, která je stručnější. Po úvodu se věnuje rozboru konkrétních příběhů, a následně tomu, co lze dělat, když se nám někdo svěří.

Pokud máme naopak více času (např. 4 vyuč. h.), můžeme v aktivitách dát prostor k hlubším diskuzím.

- **90 minut** – Úvod, Asociace, Příběhy, Když se mi svěří
- **135 minut** – Úvod, Asociace, Škály ANO-NE, Příběhy, Když se mi svěří, Video Souhlas se šálkem čaje, Reflexe

Doporučujeme tuto lekci, resp. téma sexuálního násilí, s ohledem na tíži tématu spíše nezařazovat na úvod sexuální výchovy.

Doporučujeme informovat školní psycholožku nebo psychologa o tom, že budeme tuto lekci realizovat, a pokud je to možné, domluvit se s nimi tak, aby měli v době realizace lekce v případě potřeby studujících prostor pro podpůrnou konzultaci. Pokud není na škole k dispozici školní psycholog/psycholožka, doporučujeme se obdobně dohodnout s někým z vyučujících; může se stát, že se někdo o podporu obrátí na nás během hodiny, a kolegu nebo kolegyni můžeme požádat např. o dočasný dozor ve třídě, které můžeme zadat samostatnou aktivitu nebo menší přestávku.

Téma sexuálního násilí může v jakékoli části lekce ve studujících vyvolat emoce, při nichž mohou studující potřebovat podporu, soukromí, a případně být nějakou dobu mimo třídu. Může se tomu tak dít z různých důvodů (tíže tématu a dopadů probíraných činů; vlastní zkušenost s násilím; zkušenost někoho blízkého; uvědomění si vlastní zkušenosti nebo vzpomínek...), podporu ale můžeme dát, i pokud se studující nesvěří konkrétně; naším prvním cílem je podpora a bezpečí dítěte, nikoli zjištění konkrétních detailů.

- Postup podpory si doporučujeme stanovit před učením lekce. Nabízíme k tomu [naše doporučení](#). Jako vyučující (tedy někdo, kdo je v sociálně-

-právním vztahu s dětmi ve škole, stejně jako šk. psycholog nebo psycholožka nebo ošetřující lékař či lékařka) máme povinnost ohlásit sexuální násilí, o němž se nám v tomto kontextu svěřil někdo do 18 let, na OSPOD.

Úvod

5 minut

- Nastavíme [základní pravidla](#) hodiny sexuální výchovy. Můžeme studující vyzvat k doplnění dalšího pravidla, které by jim pomohlo cítit se při hodině bezpečně.
- Zdůrazníme, že **neočekáváme**, že budou studující sdílet svoje vlastní zkušenosti, budeme se bavit v obecné rovině.
- Můžeme vyzvat studující k pokládání anonymních dotazů, které mohou formulovat během celé hodiny – za tímto účelem je vhodné mít k dispozici krabici na dotazy a papírky a tužky.
- Informujeme studující, že budeme mluvit o citlivém tématu, že jsme připraveni jim poskytnout podporu, a citlivě je obeznamíme s **ohlašovací povinností pedagogických pracovníků a pracovníků**. Můžeme to formulovat takto:

„Budeme mluvit i o sexuálním násilí, což je citlivé téma a může v tom někomu být nepříjemně. V takové chvíli se můžete na mě obrátit / obrátit se na..., která/ý je vedle v kabinetu / můžete mi dát (námi zvolené) znamení. Můžeme/te o tom mluvit, nebo si prostě vzít čas stranou a po domluvě opustit třídu, nebo se po domluvě nezapojovat do aktivit.“

Bohužel jsou věci, které si nebudu moct nechat pro sebe, např. kdybych se dozvěděl/a o konkrétní zkušenosti s násilím, budu mít jako vyučující povinnost to dál řešit. I tak vás chci ale podpořit, abyste se v případě potřeby o podporu nebáli říct. Je možné se taky obrátit anonymně na krizové linky nebo organizace, o nichž si řekneme ke konci hodiny.“

Aktivity pro zcitlivění k tématu

Asociace na slovo „sex“ a uvedení tématu

10 minut

- Na flipchart/tabuli napíšeme doprostřed velký nápis SEX a vyzveme studující, aby přinášeli své asociace – co je napadne, když se řekne sex. Ujistíme je, že neexistují špatné odpovědi.

- Přinášené pojmy nahlas zopakujeme, abychom třídě ukázali, že je v pořádku říct jakoukoliv asociaci a nebudeme to nijak hodnotit (práce s vulgarismy viz metodické poznámky níže).
- Asociace zapisujeme. Při zapisování můžeme k sobě shlukovat pojmy z podobných kategorií, např. ne/příjemné emoce spojené se sexem, názvy pohlavních orgánů apod.
- Shrňme, co se objevilo za pojmy nebo skupiny pojmů, a pojmenujeme, že se dnes budeme věnovat tematicce sexuálního násilí, souhlasu a komunikace v sexu.
- Pokud se mezi asociacemi objeví **„bolest“**, zapíšeme ji a stručně okomentujeme:
 - ◊ *Možná jste slyšeli informaci, že první pohlavní styk penis-vagina (penetrativní sex) bývá bolestivý a dochází během něho ke krvácení.*
 - ◊ *Bolest a krvácení bývá vysvětlována „protržením panenské blány“, a bývá tak chápáno jako důkaz panenství. Není ale pravidlem, že první sex každou holku bolí a že dochází ke krvácení. Styk může bolet v případě, že vagina není dostatečně vlhká, a ke krvácení může dojít spíše kvůli poranění nedostatečně vlhké vaginální stěny, která se odře, než kvůli protržení panenské blány.*
 - ◊ *Aby sex nebolel, je tedy potřeba dostatečná vlhkost pochvy, s tím pomůže lubrikační gel, a taky je potřeba vzrušení a psychická pohoda. Sex má přinášet potěšení všem zúčastněným, a pokud nepřináší, je potřeba něco jinak! Změnit polohu, zpomalit tempo, zvolit jinou sexuální aktivitu...*
 - ◊ *Bolest a krvácení nejsou důkazem panenství ani nutnou součástí prvních sexuálních zkušeností.*
 - ◊ *Ne vždy to ale stačí: může se stát, že má někdo zkušenost s bolestivým sexem. Pravidelná bolest při sexu ale není normální a může signalizovat zdravotní problém, takže pokud někdo opakovaně zažívá při sexu bolest, je třeba zajít k lékařce/lékaři.*

Metodické poznámky:

Pokud jsme tuto aktivitu se třídou již absolvovali např. v rámci lekce Souhlas, můžeme se ji podle ladění třídy rozhodnout zopakovat, nebo použít jako formu shrnutí toho, co zatím předchozí lekce sexuální výchovy obnášely.

Při volných asociacích většinou zazní i vulgarismy testující hranice vyučujících. Doporučujeme vulgarismus vyslechnout s klidnou tváří a požádat studující, aby slovo přeformulovali (i společnými silami) na výraz, který můžeme na tabuli zapsat.

Pokud se třída nezapojuje, můžeme ji zkusit rozmluvit dotazováním na určité oblasti – např. „Jaké pocity se se sexem pojí? Napadá vás něco z biologie?“ apod. (můžeme nejdřív mluvit o vztahové rovině, která bývá při ostychu snazší). V nejzazším případě lze asociace vybírat formou psaní na anonymní post-it lístečky.

Snažíme se asociace vyvažovat: pokud např. zaznívají zejména explicitní pojmy spojené s pornografií, pojmy z biologie, doptáme se na pocity, pokud např. zazní „muž a žena“, zapíšeme, ptáme se, kdo další může mít sex, a opět zapisujeme. Pokud zazní jeden pohlavní orgán (např. penis), ptáme se na další (vagína a vulva). Pokud se objevují pouze příjemné pocity nebo pouze nepříjemné pocity, doptáme se, zda můžou souviset i nějaké pocity z opačné polarity (příjemné/nepříjemné).

Aktivity rozvíjející hlavní téma

Škály ANO-NE

35 minut

- Vytvoříme v místnosti prostor tak, aby se mohli studující pohybovat po třídě a stavět se na pomyslnou škálu. Na jedné straně určíme pól ANO – zcela souhlasím, na druhé pól NE – zcela nesouhlasím, místo uprostřed může znamenat NEVÍM nebo „tak napůl“. Konce škály označíme připravenými papíry s nadepsaným ANO a NE.
- Vysvětlíme, že budeme říkat určitá tvrzení, a studující se mají rozestavit kdekoli na ose podle toho, jak s tvrzením ne/souhlasí. Po každém tvrzení vyzveme pár z nich, aby okomentovali, proč stojí tam, kde stojí, a pokládáme doplňující otázky.

Metodické poznámky:

- Pod jednotlivými výroky jsou obsažené doplňující otázky a možné rámování diskuse. Můžete je využít, není ale nutné pokrýt vše, a lze využít libovolné pořadí v postupu diskuse. Důležité je zachování hlavního sdělení každé škály a facilitace diskuse, vč. reagování na případná problematická sdělení studujících.
- Tato aktivita nabízí dvě varianty – vestoje nebo vsedě.
 - ♦ **Vestoje**, tzn. v pohybu – **preferovaná varianta**, umožňuje vnést do lekce aktivizační prvek.
 - ♦ **Varianta vsedě** – může umožnit přehlednější facilitaci diskuse. Zahrnuje vyjádření názoru studujících zvednutím ruky do výše kdekoliv na svislé ose (pomyslná škála vede od kolen až po hlavu – doporučujeme).

čujeme předem třídě takto určit minimum a maximum). Po každém tvrzení vyzveme pár studujících, aby okomentovali, proč mají ruku zrovna v této výši, a pokládáme doplňující otázky.

- ♦ Rozhodnutí, zda dělat aktivitu vsedě či vestoje záleží na velikosti skupiny a jejich dosavadní míře zapojení. Je také možné udělat půlku aktivity vestoje a půlku vsedě: stává se, že pro zúčastněné je stání během diskuzí příliš zdouhavé, začnou si spontánně sedat, nebo vycítíme, že jsou diskuze na stání dlouhé. Můžeme situaci oslovit a vybídnout ke společnému sezení.

O sexu toho vím spoustu, nic mě nemůže překvapit

- Doplňující otázka: Kde lze získat informace o sexu?
 - ♦ někoho se zeptám: starší kamarádi, kamarádky, sourozenci, rodiče
 - ♦ na internetu – Google, nějaké konkrétní stránky (někdy studující zmíní pornografii; řekneme, že na toto téma budeme mluvit za chvíli)
 - ♦ osobní zkušenosti
 - ♦ knihy
- Promítneme **slide 2 v prezentaci s doporučenými zdroji**:
 - ♦ Knihy (pokud máme ve školní knihovně, zmíníme to)
 - Sex a láska ve skutečném životě
 - Respekt – vše, co kluci potřebují vědět o sexu a lásce (není jen pro kluky!)
 - Moje rudá knížka – o menstruaci hravě a nevázně
 - ♦ Pořady:
 - Na záchodcích – dostupný online, každá epizoda má cca 10 minut
 - Od 16 let: Sexuální výchova – seriál, dostupný online nebo na Netflixu
- Navazující otázka: Je některý z těch zdrojů 100% spolehlivý?
 - ♦ Ne. Je potřeba ke všem zdrojům přistupovat kriticky. Především u osobních zkušeností, které s námi někdo sdílí, je potřeba myslet na to, že jsme každý jiný, a zkušenost jiných pro nás nemusí vůbec platit. Neznamená to, že je s námi něco v nepořádku, jen to prostě má každý/á jinak. Zdroje informací o vztazích a sexu je dobré kombinovat a ověřovat.

→ Existuje mnoho různých zdrojů, je potřeba k nim přistupovat kriticky. Při osobním sdílení se snažíme neporovnávat, každý/á jsme jiní/á a máme jiné potřeby.

Porno je dobrý zdroj informací o sexu

Metodická poznámka:

Pokud jsme výrok o pornografii se třídou již diskutovali v rámci lekce Mýty o pohlavních orgánech a sexu, nebo jsme probrali lekci Pornografie, můžeme nyní tuto škálu vynechat, anebo ji uvést jako opakování a shrnutí toho, co už jsme probrali, a pokud si studující hlavní body pamatují, diskuzi velmi zestručnit.

- Rámování na úvod: Ačkoliv by se s pornem neměl nikdo setkat až do 18 let, internet je ho plný a někdy se s ním lidé mohou setkat, i když jej aktivně nevyhledávají. Připomínám, že teď neřešíme žádné zkušenosti, ale obecně názory. Je možné, že už jste o pornu něco slyšeli.

- **Doplňující otázka:** Je něco, co se asi v pornu o sexu zjistit dá?
Metodická poznámka: *To, že se v pornu něco zjistit dá, zmiňujeme proto, že průzkumy ukazují, že se dospívající na porno za účelem zjištění informací o sexu skutečně dívají; podpoříme tím šance na otevřenou diskuzi, a zároveň zajistíme, že to, co zazní na závěr, budou informace o rozdílech mezi pornem a realitou.*

- ◊ Dá se tam zjistit nějaká základní technika, co jak vypadá...

- ◊ Je tam ale hodně věcí jinak než v realitě. Je proto důležité se o pornu bavit, abychom z porna nezískali nerealistická očekávání od sexu, která by mohla vést třeba k pocitům zmatení nebo zklamání.

- **Doplňující otázka:** Co všechno může být v pornu jinak než v realitě?

Dá se o tom uvažovat stejně jako o filmech, na které chodíme třeba do kina nebo které vidíme v televizi: je to film, tudíž (následující výčet rozdílů mezi pornem a realitou dáváme dohromady se zúčastněnými, určitě by ale mělo zaznít):

Má daný smyšlený scénář. To může vytvářet dojem, že si herci a herečky vidí do hlavy a nemusí se na ničem domlouvat. V realitě je potřeba se ptát a komunikovat, ujistit se, že máme od toho druhého souhlas.

- ◊ Porno je sestříhané – výdrž je „uměle vytvořená“, jsou vystříhány „nepovedené“ scény (že někdo spadne, nedaří se jim do dané polohy dostat, chytne je toho křeč do nohy, potřebuje si odpočinout apod.). V sexu přitom „nepovedené scény“ neexistují, všechno tohle k tomu sexu v realitě může patřit.

- ◊ Ve filmech – a také pornofilmích – vystupují herci a herečky. Jsou placeni za svůj výkon i vzhled. To, jaká těla vidíme ve filmech, nemusí odpovídat rozmanitosti vzhledu těl v realitě. Také pohlavní orgány jsou rozmanité, mají různé tvary a velikosti a často nejsou symetrické.

- ◊ Chybí tam city.

- ◊ Neřeší se hygiena, ochrana zdraví a ochrana před počětím.
- ◊ Může vytvářet nebezpečný dojem, že všechny ženy mají rády dominantní partnery.

→ Rozdílů mezi pornografií a realitou je mnoho a mohou ovlivňovat očekávání od sexu a partnerů a partnerek.

Kluci chtějí sex častěji než holky.

- Doplnující otázky: Z čeho máme ten dojem? Jak to dávají najevo? Baví se kluci o sexu jinak než holky?

Pokud má třída shodu na „NE“, ptáme se, zda se to někdy říká, že kluci chtějí sex víc než holky.

- ◊ Ptáme se, jestli se studující někdy setkali se stereotypem, že holka, která má hodně sexu, je společensky odsouzena, a kluk, který má hodně sexu, je v očích společnosti borec, je za své sexuální zkušenosti odměňován (studující většinou odpoví, že ano). Navážeme, že kvůli tomuto stereotypu se pak třeba holky o sexu baví spíše v soukromí, potichu, a kluci se tím naopak chlubí a o sexu mluví nahlas a třeba i vulgárně – dávají najevo svou sexualitu, kdežto holky se ji snaží skrývat, aby se vyhnuly společenskému odsouzení. Z toho můžeme získat dojem, že holky chtějí sex méně často než kluci
- ◊ Přitom není nijak výzkumy potvrzeno, že nějaká z těchto skupin lidí chtěla sex častěji, než jiná skupina – je to totiž něco, co se v podstatě nedá spolehlivě měřit.
- ◊ Stereotyp, že kluci chtějí sex častěji než holky, vytváří tlak na holky, aby svou sexualitu moc neprojevovaly, a na kluky, aby byli sexuálně sebevědomí a projevovali zájem o sex. V důsledku toho může být pro kluky obtížné sex odmítnout, i když o něj nemají zájem.

Navíc někteří nemají zájem o sex vůbec - jsou asexuální.

Například nemají zájem o to mít s někým sex, ale mohou mít zájem navazovat partnerské vztahy (asexualita je tedy opět pojem pro širokou paletu lidského prožívání – asexuální lidé to mají různě).

→ Chuť na sex je individuální a je to tak v pořádku. Nelze říct, že jedna skupina osob chce sex více než druhá. Existuje dvojí metr v posuzování ženské a mužské sexuality, který je založený na stereotypech, a vytváří nepříjemný tlak na kluky i na holky.

→ **Dobrá zpráva je, že tento tlak vytváří společnost, a společnost jste i vy; to znamená, že ji můžeme měnit. Nesoudit lidi za to, jestli chtějí nebo nechtějí a mají nebo nemají sex nebo kolik mají/měli sexuálních partnerů a partnerek.**

Když je holka vyzývavě oblečená, znamená to, že chce sex

- **Doplňující otázky:** Podle čeho se ráno rozhodujeme, co si oblečeme? Co znamená vyzývavě oblečená? Kdo to určuje?
 - ◊ Může to tak někdy být? Asi ano, např. když chce navodit atmosféru, iniciovat sex a z toho důvodu si obleče nějaké vyzývavě oblečení, ale není to tak vždy. Někdo třeba rád spí nahý a není to v žádném případě signál a už vůbec ne svolení k sexu
 - ◊ Nosíme oblečení, ve kterém nám je příjemně, které se hodí k určité události/aktivitě, které máme čisté, je možné, že někomu je příjemně v oblečení, které ostatním přijde sexy, ale tento člověk si to oblečení oblékl pro sebe a svůj dobrý pocit a ne proto, aby ostatním dával signál, že chce sex
 - ◊ I kdyby si oblékla vyzývavě oblečení, protože ve skutečnosti chce sex, tak to neznámá, že chce sex s každým. Nemůžeme se na to rozhodně spolehnout jako na „signál“/svolení k sexu!
 - ◊ Pojem „vyzývavě oblečení“ lidé většinou spojují s oblečením na ženském těle. → Ženské tělo bývá společností častěji sexualizované, to znamená, že mu bývá společností přisuzováno sexuální vyjádření.
 - ◊ Můžeme se zamyslet nad slovem vyzývavě: naznačuje, že to oblečení někoho k něčemu vyzývá, jako by mělo vlastní mozek a mohlo za nás mluvit, nám přijde vhodnější a výstižnější třeba slovo sexy
- Téma přinášíme, protože se stává, že když je medializován nějaký případ sexuálního násilí, řeší se, co měla oběť na sobě za oblečení a jestli to oblečení nebylo náhodou moc vyzývavé. Sexuální násilí ale nebývá motivováno nezvladatelnou touhou po sexu, která by mohla být umocněna tím, že má oběť na sobě něco příliš sexy, ale touhou po moci. Představa, že žena, která byla vyzývavě oblečená je nějak zodpovědná za to, že byla znásilněná, je nesmysl, protože to s tím nesouvisí.
- Můžeme zmínit výstavu: „Co jsme měli na sobě, než nás znásilnili“ vystavené věci byly obyčejné domácí oblečení (tepláky, pyžamo.), ale také třeba policejní uniforma.
- Není oblečení, které by nás před znásilněním samo o sobě mohlo ochránit, a není tedy ani oblečení, které by mohlo za to, že někoho někdo znásilnil.

→ **Za znásilnění může vždy ten/ta, kdo se ho dopustil, nikdy oběť nebo to, co měla na sobě.**

Když holka říká ne, myslí ano

- Doplnující otázky: V jakých situacích tomu tak může být? Co ovlivňuje to, jestli se nám podaří sdílet, jak se opravdu cítíme a co si myslíme? Proč je to někdy těžké? Co to dělá těžší/lehčí?
 - ◊ Bylo by fajn, kdyby lidi vždy říkali své opravdové názory a pocity, ale ne vždy to jde, protože máme strach, že se ztrapníme, že nás ten druhý zesměšní, že nás odmítne, že zraníme jeho city...
 - ◊ Na tu interakci jsou vždy minimálně dva/dvě, je na obou, aby si vytvořili prostředí, ve kterém se cítí bezpečně a mohou spolu upřímně a otevřeně komunikovat beze strachu.
 - ◊ Kde se tento stereotyp vzal?

Předpoklad, že holka říká ne, když myslí ano, opět podporuje nebezpečný dvojí metr. V minulosti se někdy mluvilo o mužské sexualitě jako přirozeně aktivní a ženské sexualitě jako přirozeně pasivní, a normalizovala se tím představa, že muž by měl ženu může ženu k sexu přemlouvat, že žena se má nechat „dobývat“ a nemůže na rovinu říct, pokud sex chce. Komunikace založená na tomto stereotypu může vést k sexuálnímu násilí, neboť nedává ženě možnost, jak vyjádřit, že sex opravdu nechce a že nechce být „dobývána“. Stereotyp o mužích jako aktivních a ženách jako pasivních je neaktuální a komunikace v intimních chvílích může upřímná a otevřená.

- Jak se v tom teda vyznat, když jde o sex?
 - ◊ Co když někdo říká, nebo nějak jinak vyjádří ne? „**Ne znamená ne.**“ – není nic sexy na tom někoho přemlouvat.
 - ◊ Co když někdo říká „ano“? Musíme se ujistit, že je to skutečně ano.
- **Aby ANO/SOUHLAS byl opravdovým souhlasem**, musí být:

Nadšený – daný s nadšením, nestáčí otrávené „no tak jo, když jinak nedáš“

Informovaný – musíme vědět, s čím souhlasíme

Konkrétní – souhlasíme vždy s danou aktivitou danou chvílí

Dobrovolný – ne daný pod nátlakem (ať už fyzickým nebo psychickým)

Odvolatelný – můžeme si to kdykoliv rozmyslet a říct, že už nechceme pokračovat

Slovo „NIKDO“ napíšeme na tabuli, a okomentujeme, že slouží jako pomůcka pro zapamatování opravdového souhlasu, protože nikdo nás do souhlasu nesmí nutit. K charakteristikám opravdového souhlasu se pak vracíme během jednotlivých příběhů v následující aktivitě a pojmenováváme, jaká charakteristika nebyla dodržena.

Metodická poznámka:

Pokud studující znají vlastnosti souhlasu k sexu již z lekce Souhlas, možná je v diskuzi přinesou sami, což doporučujeme ocenit. V takovém případě uvedeme tuto část aktivity jako opakování, charakteristiky pro zopakování společně sepíšeme na tabuli, a případně doplníme, co nezaznělo.

Pokud studující vlastnosti souhlasu neznají, lze napsat na tabuli vertikálně písmena N I K D O, a postupně s naší nápovědou k dané charakteristice nechat třídu hádat jednotlivé vlastnosti.

Příběhy

45 minut

- Požádáme studující, aby vytvořili pět skupin, v nichž se jim bude dobře pracovat (podle počtu studujících ve třídě, ideálně však skupiny 3–5 osob), tak, aby byly všechny osoby začleněny.
- Rozdáme vytisknuté Příběhy spolu s otázkami ([Příloha 1](#)), tak, aby každá skupina pracovala na jiném příběhu. Každý/á studující ve skupince bude mít v ruce vlastní kopii daného příběhu, na němž skupinka pracuje.
- Vyzveme studující, aby si příběhy přečetli a ve skupině se pokusili odpovědět na uvedené otázky. Upozorníme, že nad otázkami pak budeme společně diskutovat. Není tedy nutné, aby skupina došla ke shodě – rozdílné názory mohou také přinést do diskuse se zbytkem třídy.
- Necháme skupiny samostatně pracovat cca 7–10 minut. Můžeme obcházet třídu a případně dovysvětlovat zadání. Průběžně sledujeme, zda někdo ze studujících nepotřebuje podporu, zda není vhodné některé ze skupin na chvíli pomoci diskuzi facilitovat, nebo zda nedochází k nenávistnému projevu.
- Po skupinové práci rozebíráme společně jednotlivé příběhy. Požádáme vždy danou skupinu o přečtení příběhu v rolích v celotřídním kruhu (**Dobrovolně!** Pokud by nikdo číst nechtěl, studující **nenutíme** a příběh přečteme my, popř. ho třídě promítneme), nahlas čteme příběhy ve verzích: Silva a Vilém, Jarmil a Hynek, Laura a Zdeňka, a po přečtení daného příběhu jej společně rozebíráme (společně s paralelní verzí příběhu – Jarmila a Hynek, Laura a Zdeněk). Po čtení druhého a třetího příběhu je vhodné v případě zmatení shrnout nebo nechat třídu shrnout „kdo je kdo“, aniž bychom prozradili odpovědi na otázky.
- Ptáme se, jak skupiny odpověděly na přiložené otázky, a odpovědi doplňujeme (viz rámování diskuze u jednotlivých příběhů). Dáme skupině prostor shrnout, o čem přemýšlela, a poté i dalším skupinám, které měly

stejný příběh, aby doplnily, co nezaznělo, případně aby přišly s vlastním pohledem na věc. Vyzveme skupiny, které měly jiný příběh, aby řekly, co si o příběhu a jeho rozboru myslí. Klademe doplňující dotazy.

Metodické poznámky:

Příběhy ve verzi k tisku a v prezentaci mají zjednodušené, zkrácené otázky. V diskuzi se řídíme těmi, které jsou níže v metodickém vedení aktivity.

*Pokud pracujeme s méně početnou třídou a nevyšlo by utvořit pět skupin o dostatečném počtu studujících, lze pracovat se třemi verzemi příběhů namísto pěti. Pokud se pro to rozhodneme, pracujeme s těmito verzemi příběhů: **Silva a Vilém, Jarmil a Hynek, Laura a Zdeňka.***

V příbězích vystupují různé páry a dvojice. NETEMATIZUJEME fakt, že v příběhu Jarmil a Hynek / Laura a Zdeňka se objevují stejnopohlavní páry (dvojice), nepřinášíme téma sexuální orientace postav. Pokud se studující zeptají např., jestli se jedná o dva kluky, dvě holky, věcně potvrdíme, že ano. Pokud se objeví jakékoli zesměšňování, homofobní komentáře či výrazy, vymezíme se proti nim. Po prvotním vyslechnutí a našem vymezení/vysvětlení faktů nenecháme nenávistné projevy (ani diskuzi nad sexuální orientací postav) pokračovat. Pravěpodobně jsou pro někoho ve třídě – dost možná i pro nás – zraňující. Naše vymezení a netolerování homofobie je pro některé studující velmi důležité. V případě potřeby se vracíme k pravidlům hodiny, zejména k pravidlu vzájemného respektu.

Se studujícími, kteří projev přinesli, můžeme téma doprobrat a edukovat v diskuzi individuálně – po hodině, mimo třídu.

Pokud se objeví potřeba edukace v tématu sexuální orientace, genderu a pohlaví, použijeme [slide 10 v prezentaci](#) a Přílohu 2: [Metodika Identita, pohlaví, sexuální orientace](#). Tento nástroj můžeme použít v té části lekce, kde potřeba zarámování pojmů vyvstane (studující položí související dotaz, objeví se homofobní nebo transfobní názory postavené a neporozumění nebo mylných informací k tématu...), nebo i zvlášť, v navazující hodině.

Silva 17 let a Vilém 20 let

Vypravěč: *Silva ještě nikdy s nikým nechodila ani nespala, párkrát se s někým líbala na večírku. Je zamilovaná do Viléma, který je o tři roky starší. Vilém si ale Silvy moc nevšímá. Silva jde na párty, kde ví, že Vilém taky bude. Po čase se osmělí a osloví Viléma. Chvilí se baví a pak začnou tančit. Vilém začne Silvu jemně hladit po zádech a po zadku. Silvě se to líbí.*

Vilém: *„Nechceš jít ven na vzduch?“*

Silva: *„Tak jo.“*

Vypravěč: *Silva je trochu nervózní. Bojí se, že s ní Vilém bude chtít mít sex. Necítí se na to ještě připravená. Venku se prochází v blízkém parku. Chvilí se líbají a Vilém Silvu začne hladit po zadku. Silva se bojí, že s ní bude chtít mít sex, a tak se rozhodne udělat mu to pusou, jak to viděla v pornu. Silvě se to ale nelíbí, chce se vrátit zpátky k líbání. Vilém jí tlačí hlavu zpět do svého rozkroku. Nechce, aby přestala. Silva se mu vytrhne a utíká pryč.*

Vilém: *„Stejně seš děvka!“*

- Co si myslíte o chování Viléma?
- Co si myslíte o chování Silvy?
- Jak se asi cítí Vilém?
- Jak se asi cítí Silva?
- Co byste změnili, aby vše proběhlo pro oba v pohodě?
- Došlo v příběhu k sexuálnímu násilí? Pokud ano, v jakou chvíli?

Rámování diskuze

1) Chování a pocity Viléma

- ♦ Vilém se nezachoval v pořádku (pokud toto studující uvádějí, ptáme se kdy)
- ♦ Možná je naštvaný, a proto na Silvu křičí, ale taky je možné, že se cítí zraněný/odmítnutý, a to, že na ni křičí, že je děvka, je reakce na pocit ublížení. Taková reakce rozhodně není v pořádku a vlastně ani nedává smysl.
- ♦ Co se týče odmítnutí, každý na něj má jinou reakci, někdo má spíš tendenci jít do smutku/lítosti a někdo do naštvání/agrese, je dobré to o sobě vědět, abychom s tím mohli nějak pracovat a nereagovali třeba agresivně, když nás někdo odmítne.
- ♦ Studující někdy uvádějí, že je Vilém „blbec“, „úchyl“ nebo jiné nadávky ve smyslu označení toho, jaký je Vilém podle nich člověk. V reakci na to diskuzi směřujeme k chování Viléma: nenecháme nálepkování Viléma pokračovat, doptáme se, proč si to studující myslí (studující pravděpodobně zmíní jeho chování), nebo rovnou uvede-

me, že se budeme teď soustředit na chování Viléma. Z příběhu víme, jak se zachoval a co udělal.

2) Chování a pocity Silvy

- ◊ Silva se rozhodla to Vilémovi udělat pusou ze strachu, že s ní bude chtít mít sex, ne protože by to chtěla.
- ◊ V sexu je důležité nedělat věci ze strachu, ale protože je člověk chce vyzkoušet, líbí se mu/jí je dělat atd.
- ◊ Jaká charakteristika souhlasu tím pádem nebyla naplněna? Nadšenost
- ◊ **Hierarchizace sexuálních praktik:**
 - Silva orální sex iniciovala, protože se bála, že s ní Vilém bude chtít mít „sex“, na který není připravená.
Je orální sex taky sex? → Ano, má to i v názvu.
Orální sex je taky sex (stejně jako např. sex rukou), a **může být stejně tak naplňující, ale i stejně traumatizující jako třeba pohlavní styk. V sexu neexistuje žádné jenom nebo aspoň.** Nikdo by vám neměl říkat věty jako „Tak mi to udělej aspoň pusou...“
- ◊ **Odvolatelnost souhlasu:** Silva během toho změnila názor. Zjistila, že se jí to nelíbí. Změnit názor je normální a každý má právo si to rozmyslet a ten druhý to má respektovat.

3) Došlo v příběhu k sexuálnímu násilí? Pokud ano, v jakou chvíli?

- ◊ Ano, ve chvíli, kdy Vilém nenechal Silvu přestat.
- ◊ Nucení k orálnímu sexu je taky znásilnění. Nezáleží na tom, jak dlouho to trvalo, nebo na tom, že se jí podařilo utéct. V moment, kdy jí Vilém tlačil hlavu zpět do svého rozkroku, se na ní dopustil sexuálního násilí (chybí dobrovolnost souhlasu)

4) Co byste změnili, aby vše proběhlo pro oba v pohodě?

Jak mohla vypadat komunikace?

- ◊ Neverbální komunikace
 - Vilém měl být pozorný k projevu Silvy, jestli má ztuhlé tělo, když na ni sahá, jestli na jeho doteky reaguje s nadšením a opětuje je
 - Obzvlášť při orálním sexu je velmi důležité být pozorný k neverbálnímu projevu toho druhého
- ◊ Verbální komunikace
 - Vilém mohl říct třeba: „Nechceš se jít líbat ven?“, aby bylo jasné, proč s ní chce do parku jít, a Silva se nemusela bát, že tam s ní bude chtít mít sex (aby Silva věděla, s čím souhlasí – charakteristika souhlasu: informovanost).
 - Pokud by to šlo, Silva by mohla říct, že se necítí na sex připrave-

ná, a zjistit, proč s ní Vilém chce jít do parku.

- Vilém se mohl ujistit, že Silva opravdu chce provozovat orální sex, ačkoliv s ním sama začala.
 - Spoléhání se jenom na neverbální komunikaci vytváří v lidech domněnky a ty mohou vést k nepříjemným situacím, protože se každý domnívá něco jiného. Do hlavy si nevidíme, je žádoucí se předem domluvit slovně.
- ♦ *Studující někdy navrhnou, že Silva neměla s Vilémem jít do parku, věřit mu, měla „něco říct“, měla se ve chvíli nucení fyzicky bránit atd. Pokud je třída orientovaná zejména na chování Silvy a změny na její straně, diskuzi vyvažujeme otázkami na to, co mohl udělat jinak Vilém („Mohl něco udělat/říct Vilém?“). Můžeme se doptat, proč Silva neřekla, co studující uvádějí, že měla říct (protože se bála, byla nervózní, byla do Viléma zamilovaná...). To, co víme po přečtení příběhu – že se Vilém dopustí sexuálního násilí – Silva nemohla předem vědět.*
- ♦ *V případě, že studující i nepřímo naznačují, že Silva jakýmkoli způsobem může za to, že ji Vilém nutil pokračovat, když fyzicky naznačila, že chce přestat („chce se vrátit zpátky k líbání“), představíme studujícím koncept **victim blamingu / obviňování oběti (viz Úvodní poznámky k tématu)**. Vedeme k tomu, že **Silva** ve chvíli, kdy ji Vilém nutí, **nemohla (a nebyla její odpovědnost) udělat víc.***

Jarmil 17 let a Hynek 16 let + verze Jarmila a Hynek (nahlas čteme pouze verzi Jarmil a Hynek, obě verze pak probíráme společně)

Vypravěč: *Jarmil a Hynek spolu chodí už tři roky. Zrovna mají období, kdy jim to moc neklape. Hádají se, vídají se méně často než dřív. Po hádce u Jarmila doma jdou spát. Jarmil se chce udobřit sexem. Hynek ho odstrkuje, nechce se mu, je pořád našťvaný. Jarmil mu říká:*

Jarmil: *„Ty už mě nemáš rád?“*

Hynek: *„Ne, jenom nemám náladu. A jsem unavenej.“*

Jarmil: *[vyčítavě] „Ale..., vždyť už jsme to nedělali hrozně dlouho.“*

Hynek: *„Já vím. Jsem fakt utahanej, promiň.“*

Vypravěč: *Hynek se otočí na druhý bok. Jarmil chvíli mlčí a pak se ho vyčítavě zeptá.*

Jarmila: *„Ty mě podvádíš, já věděl, že se to stane. Spíš s Kamilem?!“*

Hynek: *[obrací oči v sloup] „Prosím tě, ne. Miluju tě. Ale chci spát.“*

Jarmila: *„Nene, ty už mě nemáš rád a podvádíš mě. Nebo nejsi vůbec žádný chlap, když chceš pořád jen spát. Co to s tebou je?!“*

Vypravěč: *Hynek to vzdá a má s ním sex.*

- Co si myslíte o chování Jarmila/Jarmily?
- Co si myslíte o chování Hynka?
- Jak se asi cítí Jarmila/Jarmil?
- Jak se asi cítí Hynek?
- Došlo v příběhu k sexuálnímu násilí? Pokud ano, v jakou chvíli?
- Co byste změnili, aby vše proběhlo pro oba v pohodě?

Rámování diskuse

1) Chování a pocity Jarmila/Jarmily

- ♦ Jarmilovo/Jarmilino chování vůči Hynkovi nebylo v pořádku. Nerespektoval/a Hynkovo „ne“. Přinesou-li tuto perspektivu studující, doptáme se v čem, kde. Pokud uvedou nátlak, můžeme se doptat na konkrétní momenty v příběhu, kde jej vidí.
- ♦ Jarmil/a chce sex. Z jeho/jejího vyjádření se můžeme domnívat, že se cítí nemilovaně.

2) Chování a pocity Hynka

- ♦ Hynkovo chování odpovídalo situaci. Chtěl spát, nechtěl mít sex. Vyjádřil, že sex nechce, dokonce několikrát. Nemá přitom povinnost to dávat najevo opakovaně.
- ♦ Cítil se nejspíše: našťvaně (z hádky, ale i z dalšího vývoje příběhu), nerespektovaně, pod tlakem, unaveně, smutně..., jako že nemá na výběr.

3) Co byste v příběhu změnili, aby vše proběhlo pro oba v pohodě?

- ◊ Jarmil/a by měl/a respektovat, že Hynek nechce sex.
- ◊ *Doptáme se, kde v příběhu to bylo, a kde to studující v příběhu vidí vyjádřené poprvé* (1. odstavce, „Hynek ho odstrkuje...“). *Navážeme otázkou*, jak by měli Jarmil nebo Jarmila zareagovat, aby to bylo v pořádku. – např. „Ok, dobrou noc“.
- ◊ Nebo: „Potřeboval/a bych si promluvit. Můžeme si promluvit zítra?“, aj.

Jarmil by mohl s Hynkem mluvit o tom, jak se ve vztahu cítí (např. nemilovaně, a co by mu mohlo pomoci), ale ne v situaci, kdy to vztahuje k tomu, že Hynek nechce sex.

- ◊ Udobřování sexem: Je dobrý nápad udobřovat se sexem? Sex může být forma sblížení po ukončení konfliktu, ale určitě konflikt nevyřeší. Ve chvíli, kdy se Hynek na Jarmila/Jarmilu stále zlobí, je pochopitelné, že na sex chuť nemá.
- ◊ *Studující někdy navrhnou, že by se Hynek měl více bránit (slovně nebo fyzicky), odejít do jiné místnosti, odejít z bytu. Návrhy vyslechneme, ale nepotvrzujeme. Hynek vyjádřil dostatečně, že sex nechce. Bylo to z toho poznat (i třída tomu porozuměla). Pokud se ve vztahu člověk musí partnerovi nebo partnerce bránit, unikat před ním z bytu, není ve vztahu bezpečno; je na místě říct někomu o pomoc.*
 - Není odpovědnost Hynka se donekonečna bránit, je odpovědnost Jarmila Hynka do sexu nenutit.

4) Došlo v příběhu k sexuálnímu násilí? Pokud ano, v jakou chvíli?

- ◊ Ano. Přestat se bránit není to samé jako souhlasit – vynucený souhlas není souhlas. To, že Hynek rezignoval, neznamená, že se sexem souhlasil.
Hynek byl k sexu donucen a donutit někoho k sexu znamená dopustit se na něm sexuálního násilí.
- ◊ Psychický nátlak je také nátlak a má velkou sílu. Hynek se mu bránil, opakovaně projevoval, že sex nechce, ale Jarmil/Jarmila jeho „ne“ tak dlouho nerespektovali a tak dlouho na něj naléhali, až to vzdal. To stejné se ale děje, když někoho někdo do sexu nutí fyzickým nátlakem – nějakou dobu se brání, ale pak se bránit přestane (**chybí dobrovolnost a nadšenost souhlasu**)
- ◊ *Pokud studující uvádí, že k sexuálnímu násilí nedošlo, zeptáme se, k čemu tedy v příběhu došlo (obvykle od někoho zazní: „k nátlaku“, „k vynucenému sexu“, „k nátlaku a poté sexu“ atd.), nebo se studující ujistíme, že dříve v diskuzi zmínili nátlak (často uvedou „ano“). Doptáme se, jestli byl v příběhu daný souhlas (často uvedou „ne“).*

- ♦ **Shrneme**, že se jednalo o nátlak a sex bez souhlasu, a zeptáme se třídy znovu na přítomnost sexuálního násilí; odpověď by již měla být jasně ve smyslu – ano, v příběhu došlo k sexuálnímu násilí.

Doplňující otázka:

Mohou spolu mít lidi fungující partnerský vztah bez sexu?

- ♦ Ano. To, jak často máme ve vztahu sex, není důkazem toho, že nám to klapě nebo neklape. Někteří lidé chtějí mít romantické vztahy a nechťejí mít sex. Je dobré mít na tom shodu, chuť na sex se ale může změnit i v průběhu života. Pokud lidé ve vztahu mají výrazný rozdíl v tom, jak často mají chuť na sex, nemusí jim to vyhovovat a může se stát, že se rozhodnou ze vztahu odejít. Nesmí to být nikdy tak, aby ten/ta, kdo má na sex chuť, do sexu přemlouval/a nebo nutil/a toho, kdo sex nechce.
- ♦ Nikdo nemá povinnost mít s někým sex a nikdo nemá právo kohokoli do sexu nutit – a to ani ve vztahu nebo v manželství.

Laura 19 let a Zdeňka 19 let + verze Laura a Zdeněk (nahlas čteme pouze verzi Laura a Zdeňka, obě verze pak probíráme společně)

Laura a Zdeňka jsou kamarádky. S partou kamarádů se opijí v hospodě. Je kolem půlnoci, hospoda nabízí poslední rundu. Laura chce jet domů, Zdeňka má stejnou cestu a tak se dohodnou, že pojedou společně taxíkem. V něm už dost veselá Laura Zdeňce nabídne, že můžou jít k ní domů dát si ještě skleničku, má prý doma ještě víno. U Laury dvojice popíjí a dobře se baví. Laura Zdeňce navrhně, ať u ní přespí. Jde si lehnout do postele v kalhotkách a tričku. Zdeňka ji následuje. V posteli Lauru začne hladit. Ta ji chvíli nechá, ale pak ji odstrčí a usne. Nad ránem Lauru probudí, že s ní má Zdeňka sex. Laura se potichu rozbřečí.

- Co si myslíte o chování Zdeňky/Zdeňka?
- Co si myslíte o chování Laury?
- Jak se asi cítí Zdeňka/Zdeněk?
- Jak se asi cítí Laura?
- Co byste změnili, aby vše proběhlo pro oba v pohodě?
- Došlo v příběhu k sexuálnímu násilí? Pokud ano, v jakou chvíli?

Rámování diskuse

1) Chování a pocity Zdeňky/Zdeňka

- ♦ Od studujících nejspíše zazní negativní hodnocení chování Zdeňky/Zdeňka nebo jejich osobnosti. V případě komentářů na jejich osobnost pojmenujeme, že cílíme spíše na jejich chování. Doptáme se, proč si studující danou věc myslí, volně dáme prostor k pojmenování toho, co se v příběhu událo, a potvrdíme nebo doplníme.
- ♦ Motivaci Zdeňky/Zdeňka neznáme; zneužili ale bezbrannosti Laury a dopustili se znásilnění.
- ♦ Možné pocity Zdeňky/Zdeňka: výčitky...
 - Vyslechneme odpovědi studujících, ale u této otázky doporučujeme dlouho nezůstávat. V souladu s principy péče o oběť násilí se pocitům osoby, která se násilí dopustila, v tuto chvíli věnujeme jen stručně.

2) Chování a pocity Laury

- ♦ Laura neudělala nic špatně.
- ♦ Zdeňce/Zdeňkovi důvěřovala. **Je v pořádku věřit někomu, koho známe a máme rádi**, není v pořádku, aby nám někdo, koho máme rádi, ubližoval a dělal s námi něco, k čemu jsme nedali souhlas.
- ♦ Šla si lehnout kalhotkách a tričku: někdo spí v pyžamu, někdo nahý, někdo v kalhotkách a tričku. **Jít spát v kalhotkách a tričku neznamená dát souhlas k sexu.**

- Popř. se můžeme doptat, proč se to z perspektivy studujících jeví jako špatné, co to podle nich způsobilo; často zazní, že to Zdeňce/Zdeňkovi dalo nějaký „signál“, nebo „je to svedlo“. Zdůrazníme, že sexuální násilí zpravidla není motivované nezvladatelnou sexuální touhou, která by mohla být umocněna tím, že má oběť na sobě něco příliš sexy, ale touhou po moci. Představa, že osoba, která je „vyzývavě“ oblečená je nějak zodpovědná za to, že byla znásilněná, je nesmysl, protože to s tím nesouvisí (jak jsme již probrali v aktivitě Škály).
- Pokud tedy oblečení, pozvání domů, nebo to, že byli v jedné posteli, Zdeněk nebo Zdeňka brali jako nějaký signál toho, že se Lauře líbí, že s nimi Laura chce mít něco fyzického, nebo že se třeba navzájem přitahují: mohlo je to takto napadnout, v žádném případě to ale není důvod k tomu se Laury jakkoli dotýkat bez souhlasu. **Není žádná shoda na tom, co jaký „signál“ znamená, jedná se spíše o domněnky nebo zažitě stereotypy.** Proto je vždy potřeba komunikace.
- **Není naší povinností neustále předvídat, že by nám někdo mohl ublížit a preventivně se chránit, je naší odpovědností druhým neubližovat.**
- ◊ Laura se může cítit: zrazeně, raněně, smutně...
Pokud studující uvádějí možné pozitivní pocity, vedeme je k vyhledání projevu pocitů Laury v příběhu („Laura se potichu rozbřečí.“).

3) Došlo v příběhu k sexuálnímu násilí? Pokud ano, v jakou chvíli?

- ◊ Ano, nad ránem. Sex s někým, kdo spí nebo je v bezvědomí (např. z opilosti) je znásilnění.
- ◊ Souhlas k sexu musí být **informovaný** a **konkrétní**.
- ◊ Když je někdo ve stavu bezvědomí, není **informovaný** o tom, co se děje – nemůže dát informovaný souhlas. I kdyby spolu měli/y předchozí večer sex, na situaci ráno to nic nemění, protože souhlas musí být vždy **konkrétní** – dáváme souhlas k sexu v konkrétní chvíli, souhlas večer nerovná se souhlas ráno.

4) Co byste v příběhu změnili?

- ◊ Aby se Zdeňka/Zdeněk nedopustili znásilnění (konkrétně např.: „Zdeněk ji následuje. V posteli Lauru začne hladit. Ta ho chvíli nechá, ale pak ho odstrčí a usne. Zdeněk to respektuje. Oba jdou spát.“)

Když se mi svěří

30 minut

Metodická poznámka:

Tato aktivita kromě prevence sexuálního násilí cílí na prevenci sekundární viktimizace.

Sekundární neboli druhotná viktimizace představuje poškození oběti nebo přeživší/ho sexuálního násilí necitlivými reakcemi okolí, médií, vyšetřovacími postupy, aj.

- Na zem doprostřed kruhu umístíme velký papír (A2 nebo jiný velký formát) s nakresleným obrysem postavy. Postava by měla být neutrálního genderu, tak, aby obecně reprezentovala někoho, kdo zažil sexuální násilí; sexuální násilí se může týkat všech.
- Úkolem studujících bude napsat na papírek, jak by reagovali, kdyby se jim někdo svěřil, že zažil sexuální násilí. Následně papírky nalepí na tento papír.
- K zadání aktivity použijeme **prezentaci, snímek 6**. Upozorníme studující, že budou potřebovat psací potřeby a přečteme zadání aktivity.

„Představte si, že se vám svěří někdo, na kom vám záleží, že zažil nebo zažila sexuální násilí. Napište, co byste udělali nebo řekli, abyste je podpořili. Můžete napsat, co byste jim řekli, nebo co byste pro ně udělali.“

„Napište prosím jednu odpověď na jeden lísteček. Pokud budete mít víc nápadů, napište je na další lístečky.“

- Rozdáme všem studujícím jeden post-it papírek, a bloček papírků položíme na dostupné místo.
- Dáme studujícím soukromí na psaní (tzn. nenahlížíme do toho, co píší). V případě potřeby studující ujistíme, že stačí stručná odpověď, třeba i slovo nebo věta. Pokud vůbec nevědí, co napsat, je možné papírek odevzdat prázdný. Na psaní dáme dostatek času, a nenutíme studující papírek odevzdat. Je možné, že téma je pro některé studující velmi náročné. V aktivitě se dá případně pracovat i s menším množstvím papírků.
- Po shromáždění papírků je procházíme a anonymizovaně čteme jednotlivé nápady. Můžeme se u některých ptát, jak se třídě daný výrok pozdává. Mohl by v dané situaci pomoci? Proč ano, proč ne? Pokud se objeví odpověď obviňující oběť, vystoupíme proti obviňování oběti a připomeneme koncept victim blamingu.

- Uvádíme témata, která se v nějaké formě mohou objevit na lístečcích, a která je vhodné doplnit, pokud na lístečcích nejsou. Podpůrné nápady oceníme, ty, které se netrefují, neshazujeme, citlivě je doplníme, nebo k nim (i společnými silami) navrhneme alternativy. Nezjišťujeme, kdo co psal.

! Aktivita kromě jejího primárního účelu (prevence sekundární viktimizace) může sloužit jako podpůrná pro ty, jimž se vhodné reakce na svěření v minulosti nedostalo. Naopak pokud se na lístečcích objeví odpovědi ve smyslu zesměšňování, nenávistných projevů, nebo takové, u nichž vyhodnotíme, že mohou být zraňující, vystavování třídy takovým reakcím může být přeneseně další sekundární viktimizací. Naši reakci na tyto lístečky více promyslíme, zpravidla podobně explicitní odpovědi nečteme tak, jak jsou psány; okomentujeme je spíše obecně a vysvětlíme, proč v podpůrném rozhovoru nepřicházejí v úvahu. Např.: *„na tomto lístečku je reakce, která zpochybňuje výpověď oběti, taková reakce by mohla dotyčnou osobu ještě více zranit.“*

- ◊ Poděkovat za projevenou důvěru, dát najevo, že byl dobrý nápad, že se nám svěřili.
- ◊ Věřit oběti, nezpochybňovat, co říká.
- ◊ Neobviňovat je, neptat se na otázky proč (proč jsi tam chodil/a, co jsi čekala...).
- ◊ Zdůraznit, že za to, co zažil/a, může ten, kdo to spáchal.
- ◊ Nezlehčovat situaci.
- ◊ Ptát se, co by daný člověk chtěl → Nepoužívat rozkazovací tvar vět nebo věty „měl/a bys“. Takové věty vytvářejí tlak.
- ◊ Nabízet možnosti (můžeme si o tom povídat, můžeme mlčet, můžeme se jít projít...).
- ◊ Do ničeho nenutit. Sexuální násilí je zkušenost s tím, že někdo dělal něco proti vůli daného člověka a nerespektoval, co chce a co ne. Je důležité, abychom v principu nedělali to, že je budeme do něčeho nutit.
- ◊ Je potřeba být všímaví k neverbálnímu projevu daného člověka: pokud se nám zdá, že na naši reakci reaguje nepohodlím, je v pořádku se zeptat, omluvit se, vysvětlit, jak jsme to mysleli...
- ◊ Můžeme nabídnout objetí, pokud chceme, ale nenutit (fyzický kontakt může být nepříjemný).
- ◊ Přiznat, když si nevím rady, a klidně říct, že nevím, jak postupovat. Je možné vysvětlit, že se necítíme tou nejlepší osobou, která by mu/jí v tom mohla pomoci, protože nevíme, jak správně postupovat.
 - Můžeme je podpořit v tom, aby se svěřili ještě někomu dalšímu, zeptat se, komu ve svém okolí ještě důvěřuje. Snažíme se, aby

to nevyznělo jako odmítnutí; je ale v pořádku chtít, abychom nebyli těmi jedinými, kdo o tom ví. Je to náročná situace i pro nás a být těmi jedinými, komu se daná osoba svěřila, pro nás může být velmi náročné.

- Můžeme se společně obrátit na odbornou pomoc. Kam?
- Vyslechneme návrhy třídy, poté promítneme **snímek 7 v prezentaci** a jmenujeme místa odborné pomoci:
 - Linka bezpečí (116 111, zdarma pro děti, mládež a studující do 26 let; pro dospělé případně slouží Linka první psychické pomoci 116 123)
 - Persefona <https://www.persefona.cz/>, pomoc obětem sexuálního násilí (sídlí v Brně)
 - Profem <https://www.profem.cz/>, centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí (sídlí různě po republice)
 - S barvou ven <https://www.sbarvouven.cz/> online poradna a podpůrná skupina pro lidi, kteří řeší otázky kolem své sexuální orientace nebo genderové identity
 - **Snímek 8 v prezentaci** ukazuje **signál pomoci** – slouží jako mezinárodní signál značící, že daná osoba potřebuje pomoc, např. když je s násilnou osobou a není bezpečné říct o pomoc slovy. Čím víc lidí o signálu ví, tím lépe funguje.
- dál i možnost podpořit je v hledání individuální terapie
- podpořit a když bude chtít tak i doprovodit na zdravotní prohlídku – na gynekologii – kontrola, testy na sexuálně přenosné infekce, atd. – ale jen pokud s tím souhlasí. NENUTIT

Ohlašovací povinnost

(vysvětlujeme ji u papírků o ohlášení na policii, oznámení atd.):

- ♦ Na znásilnění a pohlavní zneužití se nevztahuje povinnost oznámit, že k těmto trestným činům došlo (v minulém čase).
- ♦ Vztahuje se na ně povinnost překazít jejich páchání. Pokud se tedy dozvíme, že je někdo pravidelně páchá nebo plánuje spáchat, musíme to překazít, což pravděpodobně uděláme tak, že to oznámíme na policii.
- ♦ Existují výjimky: pro některé odborníky a odbornice pracující s dětmi, jako jsou např. vyučující, školní psychologové/psycholožky, lékaři a lékařky, je zákonem stanovena oznamovací povinnost vůči OSPOD – i v případě, že k těmto trestným činům došlo v minulém čase. OSPOD je vlastně „sociálka“.

- ♦ Průběh vyšetřování na policii je často náročný a dlouhý proces, proto bychom do něj neměli nikoho nutit.
- ♦ Pokud se daný člověk rozhodne jít na policii, je dobré znát práva oběti: právo na doprovod (doporučujeme kontaktovat organizace Persefona nebo proFem, které se na to specializují), právo na výběr pohlaví osoby, která vede výslech, právo na informace...

ZÁVĚREČNÉ AKTIVITY

Video Souhlas se šálkem čaje

5 minut

- Vysvětlíme, že si na závěr pustíme video, které shrnuje principy souhlasu; přirovnává souhlas k sexu k souhlasu s tím, aby nám někdo uvařil čaj.
- Video může sloužit k odlehčení atmosféry a k ventilaci emocí po emočně náročných aktivitách.
- Pokud jsme jej třídě opakovaně pouštěli v minulosti, není nutné to opakovat.

https://www.youtube.com/watch?v=2Im5KQM_xLM

Reflexe

5–10 minut

- Požádáme studující, aby každý/á krátce sdělili, co si z hodiny odnáší, co pro ně bylo přínosné a důležité. / Požádáme studující, aby každý napsal na post-it papírek, co si z hodiny odnáší, co pro ně bylo přínosné a důležité. Necháme studující lepit post-it papírky na flipchart a následně je přečteme. / Požádáme studující, aby ve dvojici sdíleli, co pro ně bylo přínosné a důležité, a následně necháme jednotlivé dvojice krátce sdílet, o čem mluvily.

Abdulcadir, J., & Yaron, M. (2022). Hymen and virginity: What every paediatrician should know. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 58(3), 382–387. DOI: 10.1111/jpc.15887.

Amnesty International. (2018). *Závěrečná zpráva z výzkumu. Problematika násilí na ženách optikou české populace*. https://www.amnesty.cz/data/file/5068-vyzkum_2018.pdf?version=1605458424

Amnesty international. (2022). *Nový průzkum: Postoj Čechů ke znásilnění se lepší, spoluvinu obětem přesto přisuzuje nejméně 40 procent lidí*. Online. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/zprava/5562/novy-pruzkum-postoj-cechu-ke-znasilneni-se-lepsi-spoluvinu-obetem-presto-prisuzuje-nejmene-40-procent-lidi>.

Antikoncepce.cz. (n.d.). *Přínosy a rizika hormonální antikoncepce*. <https://www.antikoncepce.cz/prinosy-rizika-hormonalni-antikoncepce>

Benedict, H. (2003). *To není vaše vina! Jak se vyrovnat se sexuálním napadením: Rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny*. One Woman Press. 58

Bittnerová, I. (2014, 9. listopadu). *Kondom pro ženy*. <https://www.kalisek.cz/zensky-kondom.php>

Brown, V. W., Lamb, S. M., Perkins, A. M., Naim, D. W., & Starling, S. P. (2014). Knowledge regarding hymens and the sex education of parents. *Journal of Child Sexual Abuse*, 23(6), 674–689, DOI: 10.1080/10538712.2014.928399 Moussaoui, D.,

Ciprová, K. (2010). *Pod hladinou: Fakta a mýty o znásilnění*. Gender Studies. https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/publikace_final_pdf.pdf

Česká společnost AIDS pomoc. (n.d.a). *Jaké infekce v našich checkpointech testujeme a kolik to stojí?* <https://www.hiv-testovani.cz/jake-infekce-testujeme-hiv-syfilis-zloutenka-b-a-c>

Česká společnost AIDS pomoc. (n.d.b). *Kdy a proč jít na test?* <https://www.hiv-testovani.cz/kdy-a-proc-jit-na-test>

Dølvik Brochmann, N., & Støkken Dahl, E. (n.d.). *The virginity fraud*. https://www.ted.com/talks/nina_dolvik_brochmann_and_ellen_stokken_dahl_the_virginity_fraud

Fröschl, E., Löw, S., & Sopková, E. (2008). *Konať proti násiliu na ženách*. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Dostupné z: www.aspekt.sk/sites/default/files/Konat_proti_nasilu_na_zenach.pdf

Fleckinger, A. (2019). Child protection and gender-based violence: How to prevent the risk of secondary victimization. *Czech & Slovak Social Work / Sociální Práce / Sociálna Práca*, 19(4), pp. 4–18.

Fundamental Rights Agency. (2014). Violence against women: An EU-wide survey. Main results. *Publications Office of the European Union*. DOI: 10.2811/62424. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Gunterová, J. (2022). *Bible vagíny*. Jan Melvil

Gynmeda. (n.d.). *Interupce, miniinterupce, umělé přerušování těhotenství*. <http://www.gynmeda.cz/interupce-miniinterupce-potrat-preruseni-tehotenstvi>

Halton, M. (2019, 6. června). *We need to talk about the orgasm gap — and how to fix it*. <https://ideas.ted.com/we-need-to-talk-about-the-orgasm-gap-and-how-to-fix-it/>

Havlíková, M. (2018). *Co jste měla na sobě? Výstava ukazuje oblečení obětí znásilnění*. iDNES. https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/vystava-je-to-moje-vina-obleceni-obeti-znasilneni.A180117_110803_spolecnost_haa

Herdová, T., Jarkovská, L., Pešáková, K., & Trávníček, Z. (2016). *Analýza postojů původců a původkyň domácího násilí a práce s nimi*. Praha: Úřad vlády ČR.

In Iustitia. (n.d.a). *Jak podat trestní oznámení?* <http://www.matesvaprava.cz/jak-podat-trestni-oznameni>

In Iustitia. (n.d.b). *Zvlášť zranitelná oběť*. <http://www.matesvaprava.cz/zvlast-zranitelna-obet#>

Institut klinické a experimentální medicíny. (n.d.). *Postkoitální antikoncepce*. <https://www.ikem.cz/cs/postkoitalni-antikoncepce/a-3614/>

International Classification of Diseases for Mortality and Morbidity Statistics -11. (2022). *Compulsive sexual behaviour disorder*. World Health Organization. <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/1630268048>

Jakobsen, B., Råkil, M. (2022). *Násilí je možné zastavit – Terapie pro osoby, které se dopouštějí násilí v blízkých vztazích*. 2. vydání. Nadace Open Society Fund Praha 2017, Úřad vlády ČR 2022. Ke stažení na <https://osf.cz/publikace/nasili-je-mozne-zastavit-terapie-pro-osoby-ktere-se-dopousteji-nasili-v-blizkych-vztazich/>

Kadlecová (Pelechová), T., Kostiha, S., Macháčková, M., Pavlica, K., Pitoňák, M., Rumpel, A., Smetáčková, I., & Šoustal, R. (2020). *Specifika sociální práce respektující genderovou, sexuální a vztahovou rozmanitost*. Prague Pride z. s. <https://www.praguepride.cz/cs/kdo-jsme/media-download/publikace/84-specifika-socialni-prace-respektujici-gederovou-sexualni-a-vztahovou-rozmanitost/file>

Kelly, L., Lovett, J., & Regan, L. (2005). *A gap or chasm? Attrition in reported rape cases (Home Office Research Study 293)*. London: Home Office Research, Development and Statistics Directorate. <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20110218135832/rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors293.pdf>

Killermann, S. The Genderbread Person version 4. Online. In.: 2017. Dostupné z: <https://www.itspronouncedmetrosexual.com/2018/10/the-genderbread-person-v4/>

Killick, S. R., Leary, C., Trussell, J., & Guthrie, K. A. (2011). Sperm content of pre-ejaculatory fluid. *Human fertility*, 14(1), 48–52. <https://doi.org/10.3109/14647273.2010.520798>

Kovavisarach, E., Lorthanawanich, S., & Muangsamran, P. (2016). Presence of sperm in pre-ejaculatory fluid of healthy males. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 99(2), 38–41.

Kreager, D., Staff, J., Gauthier, R., Lefkowitz, E., & Feinberg, M. (2016). The double standard at sexual debut: Gender, sexual behavior and adolescent peer acceptance. *Sex Roles*, 75(7–8), pp. 377–392. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0618-x>

Křišová, D. & Poláčková, M. (2022). *Děti to chtěj vědět taky: o respektujících vztazích a sexuálníím zdraví*. Praha: Konsent. 227 s.

Křišová, D., Poláčková, M., Nejedlová, J. a Mojžíšová, B. (2021a). *Diskuzní a metodické listy pro práci s dětmi a mládeží v oblasti prevence sexuálního násilí a kybernásilí*. Online. Úřad vlády České republiky Odbor rovnosti žen a mužů.

Křišová, D., Poláčková, M., Nejedlová, J. a Mojžíšová, B. (2021 b). *Metodika k workshopům prevence sexuálního násilí a genderově podmíněného kybernásilí*. Online. Úřad vlády České republiky Odbor rovnosti žen a mužů.

Kutálková, P., & Kobová, L'. (2014). *Proč se nikdo neptá*. In IUSTITIA, o. p. s. <http://docplayer.cz/68598411-Sexualni-nasili-proc-se-nikdo-nepta-petra-kutalkova-lubica-kobova-editorky.html>

Lauder, S. (2016). Jen tak si sáhnout. *Respekt*. <https://www.respekt.cz/tydenik/2016/12/jen-tak-si-sahnout?issueId=100073>

Lisak, D., Gardinier, L., Nicksa, S. C., & Cote, A. M. (2010). False allegations of sexual assault: An analysis of ten years of reported cases. *Violence Against Women*, 16(12), 1318-1334. <https://doi.org/10.1177/1077801210387747>

Locika. (n.d.). *Signál pomoci: Co je signál pomoci a jak vypadá?* <https://www.centrumlocika.cz/novinky/signal-pomoci>

Martellozzo, E., Monaghan, A, Adler, J. R., Davidson, J, Leyva, R. and Horvath, M.A. H. (2017). „I wasn't sure it was normal to watch it...” A quantitative and qualitative examination of the impact of online pornography on the values, attitudes, beliefs and behaviours of children and young people. *London: Middlesex University*. <http://doi.org/10.6084/m9.figshare.3382393> 37, 40

Mishori, R., Ferdowsian, H., Naimer, K., Volpellier, M., & McHale, T. (2019). The little tissue that couldn't – dispelling myths about the hymen's role in determining sexual history and assault. *Reproductive Health*, 16(1):74. DOI: 10.1186/s12978-019-0731-8.

Novák Gabrielová, J., Michálková, E., & Poláková, J. (2024). *Sexualizované násilí: výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči: výzkumná zpráva*. ProFem.

Novinky v roce 2025. Online. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. 2024. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/rozcestnik/-/clanek/novinky-v->

[roce-2025-1](#) [cit. 2025-01-25].

Orenstein, P. (2016). *What young women believe about their own sexual pleasure*. TEDWomen. https://www.ted.com/talks/peggy_orenstein_what_young_women_believe_about_their_own_sexual_pleasure

Persefona. (2016a). *Tisková zpráva: Sexuální násilí: pohled veřejnosti, obětí a odborníků*. <https://www.persefona.cz/sexualni-nasili-nebo-obtezovani-zazilo-39-cechu>

Persefona. (2016 b). *Sexuální násilí očima české veřejnosti*. <https://www.persefona.cz/source/pdf/Persefona%20Sen%C3%A1t%20prezentace.pdf>

Persefona. (n.d.). *Jak můžete pomoci oběti domácího či sexuálního násilí*. <https://www.persefona.cz/jak-pomoci-obeti>

Planned Parenthood. (n.d.a). *Condom*. <https://www.plannedparenthood.org/learn/birth-control/condom>

Planned Parenthood. (n.d.b). *Sexual consent*. <https://www.plannedparenthood.org/learn/relationships/sexual-consent>

Planned Parenthood. (n.d.c). *Withdrawal method*. <https://www.plannedparenthood.org/learn/birth-control/withdrawal-pull-out-method>

Poláčková, M. (2021): *Policejní vyšetřování a sekundární viktimizace žen, které nahlásily znásilnění*. Online. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. 2021. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ptbmng/>

Pokorná, D., & Ježková, V. (2021). *Nejste na to sama: Informace pro oběti sexuálního násilí a jejich blízké*. proFem. https://www.profem.cz/shared/clanky/838/Nejste%20na%20to%20sama_2021_web.pdf

Regionální kancelář WHO pro Evropu a BZgA. (2017). *Standardy pro sexuální výchovu v Evropě*. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, z. s. https://planovanirodiny.cz/storage/Standardy_pro_sexualni_vychovu_v_Evrope.pdf

Ševčíková, A. (2015). *Sexuální chování, internet a závislost*. In L. Blinka (Eds.), *Online závislosti*. Grada.

Ševčíková, A., & Daneback, K. (2014). *Online pornography use in adolescen-*

ce: Age and gender differences. *European Journal of Developmental Psychology*, 11(6), 674–686. <https://doi.org/10.1080/17405629.2014.926808>

Úřad vlády ČR. (2019). [Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 –2020](https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf). <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>

Vyhláška č. 75/1986 Sb. *Vyhláška ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství.*

Zákon č. 66/1986 Sb. *Zákon České národní rady o umělém přerušení těhotenství.*

Zákon č. 68/1957 Sb. *Zákon o umělém přerušení těhotenství.*

Lekce vznikla za podpory nadačního fondu Abakus.

**a•ba
ku•s**

KON
SENT